

VASZILIJ BOGDANOV

Kis testamentum

Töredékek Villon után, szabadon

BOGDÁN LÁSZLÓ (1948) Sepsiszentgyörgy

1

Én, Vászja Bogdanov herceg,
a hatvannyolcas esztendőben,
amikor szájazablával henceg
minden költő, belenéztem
tükörömbe. Hogyan is éltem?
Elemeznem kell! Megvizsgálnom!
Amíg a szégyen éjjelében
meg nem talál álszent halálom.

2

Hetvenévesen eldöntöttem,
nem érdekel a szovjetrendszer,
vívmányaiban sose hittem,
az ember érdekelt, az ember.
Ahogy elközelgett december,
rádöbbentem, számot kell adni –
zsonglórködve félelmeimmel –,
hogyan tudtunk *idáig* jutni.

A MEGALÁZOTT KÖLTŐ PANASZA

3.

Mindenképp végig kell gondolnom,
mert látom, hogy a bolsevisták
kretén, állami zsibvásáron
egyre a helyzetet „fokozzák”,
hisz egyfolytában forszírozzák
a szovjet eszme erejét,
papagájként visszhangozzák
október torz üzenetét.

4

És azt akarják, ne csak féljük,
de meg is szeressük a hóhért.
Hát értük beszélék, csak értük,
a megalázott milliókért,
akik ha megkapják az éhbért,
befogadja őket a kocsmá,
és amíg szél veri a cégért,
vodkájuk nyelik undorodva.

5.

A söntés szentjei között
sokszor ültem, hallgattam őket,
a prófétákat és az örök,
botcsinálta reménykedőket.
Már delirált az orosz élet,
a munkagödrökbe esett,
az örökös ötéves tervek
őrjítették a tömeget.

6

Kolhozba kényszerítették
a szerencsétlen muzsikot.
Az életét is összegyűrték,
míg feltörte a parlagot.
Új év – új hóhért hozott,
és megteltek a lágerek.
Koba nem visszakozott,
nem hátráltak a szovjetek.

7

Aki mit főzött, egye meg!
Kágébés őültjeivel,
bohócaival, egyre megy
(a nép mindenkit elvisel,
közben vedel és énekel!),
utakat tévesztett a párt.
Ismét csökkent a kivitel,
és folytatódott a hazard

8

pókerparti. Az idült
boszorkányüldözés. Az elvek
nem számítottak! Kiderült,
az átkos osztályellenséget
felszámolták, sorra megteltek
a táborok, a börtönök.
Az elhajlók, az eszementek
menetében menekülők.

VÉGRENDELET

9

De mielőtt elmennék végleg,
az októberi forradalom
hazugságai gyötörnek,
talált tárgyként visszaadom
mellékelve a panaszom:
életem is semmivé váltott!
Nevem unokámra hagyom,
és fényugárként tovaszálok.

10

A szovjet kommunista pártnak,
ki megalázott, üldözött,
és az alapító atyáknak –
ott állnak árnyaim között! –,
és folytatódnak a pörök,
az eszme győzött, győzni fog,
nem számítanak eszközök,
két fekete nullát hagyok.

11

Misa Zoscsenko barátom,
Immár évek óta halott,
örökölje egyetlen álmom,
és több verset is ráhagyok,
hol ugyanarról álmodok,
miként múlik el a kényszer,
s a bolsi agitátorok,
ha végre kivérzik a rendszer.

12

A drága Annámra marad
minden undorom és dühöm,
felszikkasztó orosz szavak,
a vízőzön és tűzőzön.
Nem bírhatta le a közöny,
hiszen a verseiből áradt,
nem múlhatott ki az öröm,
nem teperhette le a bánat.

13

Minden fullánkom, szatírám
 egy postarablóra hagyom,
 Összezsugorodott alakján
 mélnáz a mauzóleum,
 s az *elárult forradalom*,
 hogy ellensége véleményét
 olvashassa, ily alkalom
 nem zavarhatta meg a létét.

14

Hogy olvashassa Koba végre,
 hogyan is vélekedtek róla,
 miért is jutott, hova jutott,
 a búzló, kénköves pokolba,
 hol végtelen útjait rója
 az unalom köreibben,
 és állandóan üt az óra,
 Belzebub nevével üzen.

15

Akik hittek a kágébében,
 az orosz költők őrei,
 senyvedjenek pokol tüzében,
 idióta vezérei,
 a belügy balga hősei,
 az átok rájuk visszaszálljon!
 Ők Sztálin örökösei
 ezen a bajlátott világon.

16

A szovjet költőkre, akik
 az elnyomást dicsőítették,
 magasztalták hóhéraik,
 és minden szavuk el is hitték,
 mondjátok, mit is hagyhatok még?
 A szégyent? Örökké írjanak,
 s mutassanak nekik fűgét
 manipulált orosz szavak.

17

Szergej Jeszenyinre hagyom –
 birtoka az orosz bánat,
 alakját idézi dalom,
 az imaginárius hazákat,
 amelyek bennünk mélyre szállnak,
 és szavainkban visszajárnak! –
 az égbolt tiszta, légi kékjét,
 jég-fehér nyírfaanyácskákat.

18

Majakovszkijnak mi marad?
 Nyilván a szovjet útlevél.
 Látnoki utolsó szavak,
 melyek mutatják, nem remél,
 nem énekel, nem is mesél.
 „Eltársak, ó, ne lőjetek,
 ne adjál parancsot, vezér,
 legyilkolni az őzeket!”

19

Berlinbe, Prágába, Bú Pestre
 vonul a Vörös Hadsereg,
 tankjaival dübörögve.
 Mondjátok, ó, ki érti meg
 a félnótás vezéreket,
 kik nem tudják, mi a szabadság,
 és azt hiszik, az életet
 rendjel-ráadásnak kapják.

20

A balgaság dicséretét
 olvassák szabad idejükben,
 ha nem szakad rájuk az ég,
 ha eltűri őket az Isten,
 akiben én soha nem hittem,
 és titokban sem fohászkodtam
 Hozzá, hiszen tudtam, hogy nincsen.
 Bizonyítottan bolond voltam.

21.

Hiszen ül trónusán az égben,
 igenis él és figyel minket,
 ott van a kezdetben, a végben,
 bizonyítva, hogy van ítélet,
 segíti a benne hívőket,
 és forog a mókuserék.
 Pörög velünk az égő élet,
 míg egyszer azt mondjuk: „elég!”

22

Drága Iljicsünk mit kapjon?
 A kíméletlen igazságot?
 Az övé volt a hatalom,
 meghülyítette a világot,
 ki benne bolsi váteszt látott,
 tanárt, ki maga is tanult.
 Megteremtette a Gulágot.
 És a fényt. Bele is vakult.

23

De volt, akitől Iljics is félt,
 akármilyen hihetetlen,
 ha nem egyébért, hát ezért
 büntette Félixet az Isten,
 pokoli halálos körökben,
 ott kerengenek egymás mellett,
 egymást figyelve, észrevétlen
 termelik újra a félelmet.

24

Ott van Trockij is, az elárult
 forradalom vértanúja.
 Már nem is figyelik. Elárvult,
 akár egy öregedő, búja
 kurva, egyre a Pravdát bújja,
 senki nem törődik vele,
 vádjait már mindenki unja,
 neki se maradt senkije,

25

csak az elvei! Hihetetlen,
 mire ment végül is velük,
 csak Buharin, ez a hitetlen
 Tamás kíséri mindenütt.
 Solingeni acéleszük
 azért néha még meg-megvillan.
 Ha el is veszítették mindenük,
 Ideájuk még ragyog. Megvan!

26

A forradalom Hamletjére
 mit is hagyhatnék? Segített
 minden költőn, aki megkérte,
 sokuk rajta is veszített.
 Hiszen ő is rabul ejtett
 farkasként várhatta a sorsát.
 Láthatta, míg hastáncot lejtett,
mivé változott Oroszország.

27

Jó Félixünk kíséretik
 tanítványai a pokolban.
 Dicsekednek. Hitegetik.
 Jezsov, Abakumov is ott van,
 csak Jagoda ül a sarokban,
 mint egy megszeppent kisgyerek.
 Körülöttük, tömött sorokban
 kivégzettek kerengenek.

28

Üvöltenek és átkozódnak,
 aztán feltűnik hirtelen
 Berija is. Visszahúzódnak
 kondérjaikba nesztelen,
 még feltűnik néhány meztelen
 leányzó is, farát riszálva,
 és üzekednek szüntelen.
 Megfogan ártatlanok átka.

29

A hős belügyes vezérekre,
 slussz passz, semmit sem hagyok!
 Elég nekik az örök égbe,
 amit Sztálin rájuk hagyott.
 S ott vannak az áldozatok,
 állandóan kínozzák őket.
 Szemüregükben felragyog
 a végtelen, örök ítélet.

30

És itt vannak a katonák is,
 Frunze, Tuhacsevszkij, Zsukov.
 Áldozatokká váltak ők is,
 sorsüldözött tábornokok.
 De Koba itt törököt fogott,
 amikor gyanakodni kezdett.
 Véráztatta levélként forgott
 a vég. Olyan lesz, mint a kezdet.

31

A pofátlan házmesterekre,
 kik városaink eluralták,
 idióta feljelentőkre
 kötelet hagyok, míg elosztják,
 s gondosan meg is szappanozzák,
 nézem puffadt ábrázatuk.
 S ők átkozódva egymást szidják,
 és megint felkötik maguk.

32

A halott költőkre hagyom
 az orosz égbolt tiszta kékjét,
 s a befuccsolt forradalom
 végzetének hiú reményét.
 Vajon megérhetem a végét?
 Baljós jövőnkől közeleg.
 Megszámláltatták már a létét,
 almáskertekben istenek.

33

Borisz, a Doktor Zsivago
szerzője ezt is tisztán látta.
Kéziratait a bakó
ítélte volna tűzhalálra,
nem gondoltak Nobel-díjára,
mi áthúzta a terveket.
Kapjon az orosz éjszakába
villámló nyírfakerteket.

34

Rigóvá változó barátom
éljen tovább – verseiben.
Minden reggel hársfámra várom,
onnan fűtőrészen nekem.
Megédesítve életem.
Kapja a Jenyiszejt, a Volgát,
és röpdössön a Dnyeszteren,
hogy megvigasztalhasa Nágyát.

35

Egy kék karneolkő ragyog
gyűrűsujján láthatatlan.
Védelmeszik az angyalok.
M. is kísért még száz alakban,
és a szívem ma is megdobban,
ha olvasom a verseit.
Az orosz erdő lángra lobban,
hallván Marina rímeit.

36

Ráhagyom erdőségeinket,
védelmezzék a téli fák,
és Tinyanovot kísérőnek.
Ketten haladjanak tovább.
S a feljelentő ostobák
csak tévelyegjenek a fagyban,
ne ériék utol Marinát
és Tinyanovot. Minden megvan!

37

Barátaim, kiket lelőttek
szadista, gonosz ostobák,
kiket elért a végítélet,
fényként lobogjanak tovább.
Hiszen mindketten iskolát
teremtettek. Olvassák őket,
reményt adhat Babel és Pilnyak.
Megváltozhat az orosz élet!

38

Útvesztőjében tévelyegnek
 milliók, de már nem sokáig.
 Azt üzenem a holt lelkeknek,
 nincs sok hátra a változásig.
 Ahogyan jósolja egy másik
 próféta. Ezért ráhagyom –
 hisz a Sátán is unja, ásít! –
 minden dühöm és bánatom.

39

Kretén rímeim fogságából
 üzenem, én, Bogdanov herceg –
 akit már rég nem nyilaz Ámor,
 és szédítik a másodpercek –,
 balga, aki azzal hengeg,
 ami rég nincsen birtokában.
 Feje felett holló károg,
 és verseiben örök-nyár van!

40

Ha halálunk reánk talál,
 s nyüvek zabálnak majd a földben,
 Léna a sírunkból kiszáll,
 „gyere, Vászja, ránk vár az éden!”
 És mi zuhanórepülésben,
 fehér fénysugarakká válva
 suhanunk tova észrevétlen,
 míg csontjainkat féreg rágja.

A versciklus – Bogdanov talán legnagyobb szabású számolása az öt annyiszor megalázó szovjetrendszerrel – 1968 őszén, telén íródott, valamikor 1969 tavaszán nyerte el végső formáját. Nem véletlenül több variációja is van. Villon hangjának imitálásán túl a villoni versbeszéd jellegzetes, ironikus, szarkasztikus elemeinek önfeledt használatáról – ahogyan erre Mitosz is céloz a Bogdanov lengyel nyelvű kötetének utószavában – külön tanulmányt lehetne írni. Erre itt most nem vállalkozhatok, de a biográfiában majd külön fejezet foglalkozik nagyapám átírataival – felfogása szerint a világ- és az orosz költészet egyetlen összefüggő zenemű, s időnként régebbi darabjait érdemes újra hangszerelni, hiszen különös fényben tündökölnék fel akkor, újabb és újabb összefüggésekre mutatva rá. Itt foglalkozom majd költői végrendeletével is, a vers születésének körülményeivel és későbbi sorásával, hamarabb jelent meg ugyanis angolul és lengyelül, mint oroszul, akárcsak az Amikor eljátszhattam Hamlet szerepét című, fölöttébb szarkasztikus ciklusa s annyi más verse. Aminek meg is lettek a maga következményei, de ezek az akkor már halálára készülő öregembert egyáltalán nem izgatták.

Tatjana Bogdanova